

Nežili jsme u krajanů, ale s krajany...

„Tak jsme se všichni ve zdraví a šťastní vrátili,“ sdělil mi Pavel Borecký, student třetího ročníku oboru Hospodářská a kulturní studia Provozně ekonomické fakulty ČZU v Praze, který se – spolu s 38 dalšími studenty fakulty – zúčastnil výzkumného projektu **KRAJANÉ: Po stopách Čechů ve východní Evropě**. První mise odstartovala již na začátku prázdnin. Jaká byla?

„Cílem cesty bylo získat informace o krajanských komunitách způsobem TADY A TEĎ. Zjistit, jaká je aktuální situace v českých krajanských komunitách ve východní Evropě, a to se nám, myslím, podařilo,“ pochvaluje si Pavel návrat z cest.

Projekt si kladl za cíl zmapovat krajanské komunity celkem v osmi východoevropských zemích: **Rumunsku, Polsku, Bulharsku, Ukrajině, Moldávii, Srbsku, Chorvatsku a Bosně a Hercegovině**, a to z hlediska početnosti Čechů v jednotlivých obcích, používání češtiny jako hlavního – rodného – jazyka, školství v českém jazyce, vnímání české etnicity, spolkové činnosti a v neposlední řadě i z hlediska hlavních potřeb českých krajanů.

Jak tedy bylo u krajanů v zahraničí? Na to jsme se zeptala nejprve **Ivy Nádvorníkové** (2. roč. HKS) z rumunského týmu. „Navštívili jsme oblast Banátu, která patří mezi nejvíce navštěvované krajanské komunity ve východní Evropě. Je zde šest českých vesnic (Svatá Helena, Gerník, Rovensko, Bígr, Eibentál a Šumice), které mají přibližně 2000 českých obyvatel. Rozdělili jsme se na čtyři skupinky po dvou. Každá měla přidělena dvě, nebo i více vesnic. Doufali jsme, že na místě najdeme nějaké odlehlejší vesničky, kde také ještě žijí čeští krajané. Bohužel jsme zjistili, že krajané z některých vesniček pomalu, ale jistě mizí....

Jak výzkum probíhal?

Při výzkumu jsme použili jak kvantitativní metody (počty Čechů podle národnosti, podle rodného jazyka, podle věku, způsoby uzavírání sňatků), tak i kvalitativní metody (vnímání etnicity, vztah k Rumunsku oproti vztahu k Čechům, potřeby krajanů). Zaměřili jsme se na specifika obce, spolkovou činnost, náboženství, školství, zdravotní péči, míru podpory státních institucí, pracovní příležitosti v regionu a vymahatelnost práva.

Co v Rumunsku naše krajany nejvíce trápí?

Jak jsme zjistili, v Banátu je velký nedostatek práce. Před dvěma lety zde zavřeli doly, ve kterých poměrně velká část krajanů pracovala. To má také velký vliv na tzv. „reemigraci“ – krajané se vracejí zpátky do České republiky s vidinou takřka „země zaslíbené“. Počet krajanů v Banátu díky tomu velice rychle ubývá.

Snaží se jim někdo pomoci?

Již řadu let zde působí organizace Člověk v tísni, která přišla s projektem agroturistiky. Krajané pronajímají pokoje, nebo celé domy turistům, které láká nejenom nádherná místní příroda, ale i život krajanů. Po celém Banátu je síť turistických tras značených Klubem českých turistů. O celý tento projekt je ze strany turistů poměrně velký zájem. Tím vznikají pracovní místa pro místní, pro které turismus představuje příjemný přívůdek. Bohužel ale také velké množství turistů naše krajany mění.

Jak konkrétně?

Při příjezdu do nejznámější české vesnice, Svaté Heleny, jsme se nestačili divit. Mé romantické představy - které jsme si podle mnohých rad ani neměli dělat - se poněkud rozplývaly. Helena je v porovnání s ostatními vesnicemi nejvíce turistická. Přímá doprava z Česka je převážně do této

vesnice, takže zde značná část turistů zůstává celý pobyt. Například před našim odjezdem bylo zde přes 60 turistů – a to už opravdu změní běh vesnice! Přišlo nám, že si zde lidé navzájem nejmí zavidí a panuje tu největší rivalita v tom, kdo koho ubytoval.

Stejně poměry jsou i v ostatních krajaňských vesnicích?

Určitě ne, naprostý opak je například ve vesničce Šumice, která leží stranou od všech ostatních. Dalo by se říci, že je docela izolovaná. Žijí zde bohužel skoro už jen staří lidé. Vesnice je turismem a skoro civilizací nedotčená. Je to nejmalebnější vesnička z celého Banátu.

Nevadí krajanům narůstající počet turistů?

Někteří pociťují frustraci, protože čeští turisté se na ně jezdí dívat jako na exponát do ZOO. Ve více navštěvovaných vesnicích se už ani k fotografování nestaví tak nadšeně.

Jak vycházejí krajané s Rumuny?

Mají problémy ve styku s rumunskými úřady. Nahlíží na ně svrchu, protože to nejsou praví Rumuni, ale Češi. Bohužel, když přijedou za prací do Čech, je tu opačný problém. Sice mluví česky, ale s přízvukem. V Čechách je zase neberou jako pravé Čechy, ale Rumuny.

A medvědy jste nepotkali?

K obávané srážce s nimi našťastí nedošlo, za zmínku však stojí zrádnost rumunských serpentin ukrytých v lesích, kdy naše dvě motorizované výzkumnice taktak unikly pádu ze srázu.

*

Člen mediální skupiny projektu **Pavel Borecký** (3. roč. HKS) vyrazil se srbským týmem také do Banátu, ale srbského. Jaké si odtud přivezl dojmy? „Rád bych ještě doplnil Ivu o pár postřehů. Dá se říct, že jsme v mnoha případech nežili u krajanů, ale s krajany. Rozhodně to platí pro náš srbský tým, kdy se všeobecná pohostinnost, tedy nejen Čechů, nedala zapřít. Peníze po nás, až na jednu výjimku, nechťeli nikde. Slušností byly samozřejmě dary - knížky Mladé fronty, občas učebnice češtiny či zpěvník a velmi vděčná becherovka.

Nezůstalo však pouze u výzkumu. Například **Markéta Bäumelová** si ke „své“ Bosně a Hercegovině přibrala ještě Moldávii, kde ve vesničce Holuboje více než měsíc učila malé krajany češtině. Stala se tak důležitým stmelujícím prvkem, protože učitel na vesnici vždy tradičně posiloval kulturní cítění - a v posledních letech právě čeští učitelé na mnoha místech citelně chybí. Ve zdraví a s popsányými bloky se nás v průběhu prázdnin vrátilo všech třicet osm - včetně dvou studentů Univerzity Karlovy: **Elišky Steklíkové** a **Lukáše Policara**, kteří s námi spolupracují.

Návratem ale nic nekončí. V září jsme měli výstavu fotografií v Městské knihovně v Praze. Ta se nyní přesunula do Čelákovic jako doprovodná akce alternativního hudebního festivalu **Jinej přístup 2008**.

Od 3. do 28. listopadu je v celém svém rozsahu k vidění na domácí půdě, tedy přesněji v Kruhovém výstavním prostoru RKU na České zemědělské univerzitě v Praze.

V cestovatelském duchu se pak ponese festival **Kolem světa**, který je již tradičním setkáním milovníků dobrodružství a poznávání. V sobotu 22. listopadu v rámci jeho pražské části vystoupí s přednáškou a slideshow zástupci ukrajinského týmu v čele s již ostříleným „speakerem“ **Adamem Bubákem**. „Z úst 3 výzkumných skupin uslyšíte o rozmanitosti Ukrajiny, o rozdílu mezi žitím ve městě a na vesnici a o životě českých krajanů, kteří tyto rozdíly spojují jazykem a stále přetrvávajícími zvyky. Poslechnete si české lidové písničky, na které už se u nás dávno zapomělo, a uslyšíte historiky, kterým se ani nechce věřit.“, takto barvitě se o projektu píše na stránkách festivalu.

A čeká nás především práce na hlavním cíli projektu - vydání knížky o současné situaci českých

krajanů ve východní Evropě. Její vznik finančně podporuje program Evropské unie **Mládež v akci**. Tenhle dotační program je skvělá záležitost pro všechny mladé lidi. Stačí mít dobrý nápad, trochu chutě a máte zhruba 50 % šanci na „evropské“ peníze. Zavítáte-li na výstavu, můžete si zde zjistit více.

To je v současnosti to nejdůležitější, co hýbe našim studentským projektem. Další a další info je a bude k dohledání na našich stránkách www.krajane.czu.cz.

A jak hodnotí celý výjezd vedoucí projektu **Ing. PhDr. Petr Kokaisl, Ph.D.**?

„Na celkové hodnocení je ještě dost času, protože projekt zdaleka není u konce. Nejdůležitější věci nás totiž ještě čekají - ve spolupráci s Ministerstvem zahraničí publikovat knihu o krajanech a jejich životě ve všech osmi zemích a pak na základě závěrů fáze první připravit rozvojové aktivity v českých krajských komunitách ve východní Evropě. Přesto už teď mám z práce účastníků projektu radost. Mám radost z toho, že samostatnost studentů se projevuje ve všech částech tohoto projektu - od získání příspěvků z programů EU, přes oslovování možných partnerů, mediální aktivity a samozřejmě i vlastní výzkum. Žádný projekt nemůže podceňovat mediální stránku - o projektu musí být slyšet. Proto jsem potěšen, že o projektu ví na Ministerstvu zahraničí, stálá komise Senátu pro krajany, v Etnologickém ústavu AV ČR, na Ústavu etnologie FF UK, několik vstupů a rozhovorů s účastníky jsme mohli slyšet (i přečíst na webových stránkách) v rozhlase, proběhly (a stále probíhají) výstavy fotografií,“ říká.

Na některé příspěvky je možné se podívat online:

- Studenti České zemědělské univerzity mapují stav českých komunit ve východní Evropě... (27. 6.2008) http://www.rozhlas.cz/leonardo/anonce/_zprava/469201
- Studenti z Prahy zahájili unikátní výzkum v krajských komunitách ve východní Evropě (16. 7. 2008) http://krajane.radio.cz/cs/article_detail/1383
- Krajané na východě (10.10.2008) http://www.rozhlas.cz/leonardo/svet/_zprava/503364
- Po stopách Čechů ve východní Evropě (krajane.net) (26. 9. 2008) http://krajane.radio.cz/cs/article_detail/1438
- Krajané na východě. Projekt, jehož cílem je zachytit aktuální stav českých komunit ve východní Evropě, představují studenti České zemědělské univerzity Adam Bubák a Radka Němečková. http://media.rozhlas.cz/_audio/00740514.mp3 Též Týdeník Rozhlas číslo 42/2008
- Návraty krajanů. Výsledky další fáze projektu studentů České zemědělské univerzity, který mapuje krajské komunity ve východní Evropě, shrnují postupně zástupci sedmi výzkumných terénních skupin. http://media.rozhlas.cz/_audio/00781954.mp3

Výstavy fotografií: Městská knihovna, KD Čelákovice, Kruhová hala ČZU

- Benešovský deník (seriál na pokračování)

Účastníci výzkumného projektu KRAJANÉ: Po stopách Čechů ve východní Evropě chystají již dnes druhý výjezd. „Na základě závěrů letošní fáze chceme zvolit vhodný region s krajským osídlením a vedením rozvojového projektu se v dalších letech se pokusit z určitého hlediska pozvednout českou komunitu. Nejsme samozřejmě jediní, kdo se o osudy krajanů zajímá, nepovažujeme se v tomto ohledu ani za samozvané spasitele, věříme naopak v mravenčí práci menších úspěšných akcí, které jsou pro příjemce dlouhodobě udržitelné a jejich efekt není pouze krátkodobý,“ říká na závěr Pavel Borecký.

Eva Maraulasová

Foto: Martin Hrabík, Petr Kopal, Petr Kopeček, Leona Židková, Kateřina Kohoutová

Srbsko – Gáj: babička Írovičová s kávovou dózou a její neutuchající pohostinnost

Chorvatsko – Daruvar: dožínková slavnost je událostí přesahující hranice

Rumunsko – Šumice: fungující česká škola našim zrakům ujít nemohla

Moldávie: Holuboje, výzkumný tým obhlíží terén (ta kaplička vzadu byla opravdu krásná!)

Vernisáž výstavy fotek z mise se uskutečnila v Kruhovém výstavním prostoru RKU na České zemědělské univerzitě v Praze.

Moderátorka vernisáže Anna Patočková (členka ukrajinské skupiny) a vedoucí projektu Ing. PhDr. Petr Kokaisl, Ph.D.

Slavnostního zahájení vernisáže se k potěšení všech zúčastnili i všichni tři proděkaní PEF ČZU v Praze: zleva doc. Ing. Roman Zuzák, Ph.D., doc. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D. a Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Výstava se všem velice líbí. Přijďte se na ni také podívat - nebudete litovat!